

KRZYSZTOF SMYKOWSKI¹

**Sprawozdanie z konferencji pt. „Encyklika
Laudato Si' inspiracją badań i działań
w zakresie ochrony środowiska”,
Warszawa, 16.03.2016 r.**

Encyklika papieża Franciszka *Laudato Si'* spotkała się z wielką ilością komentarzy. Liczne środowiska z niezwykłym zainteresowaniem przyjęły jej publikację. Stała się ona także przedmiotem konferencji zorganizowane przez Katedrę Ochrony Środowiska SGGW we współpracy z Instytutem Ekologii i Bioetyki UKSW, która odbyła się w warszawskim Pałacu Ślubów 16 marca 2016 r.

Po powitaniu i słowie wstępnym organizatorów i honorowych patronów symposium głos zabrał bp dr hab. Józef Wróbel, prof. KUL, który przedstawił referat wprowadzający w tematykę konferencji. Wskazał na nowość omawianej encykliki. Mimo że stanowi ona 490. dokument tej rangi w historii Kościoła, jest pierwszym podejmującym wieloaspektową analizę potrzeby troski o środowisko naturalne. Prelegent zauważył jednak, że pewne wyraźne intuicje pojawiły się już w nauczaniu poprzedników. Istotnym przesłaniem dokumentu jest nowe odczytanie zasady całościowości. Została ona sformułowana przez Piusa XI i rozwinięta przez Piusa XII w kontekście ingerencji medycznych i biomedycznych. Papież Franciszek nadaje jej nową interpretację. W jej świetle człowiek ma prawo do wykorzystywania poszczególnych zasobów przyrody, jeśli domagają się tego rozumne

---

¹ Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Instytut Teologii Moralnej, Al. Racławickie 14, 20-850 Lublin, ksmyskowski@kul.pl

i godziwe cele. Prawo to nie jest jednak nieograniczone, wiąże się bowiem z koniecznością zachowania całości otaczającego świata. W tym kontekście należy jasno powiedzieć o prymacie „być” nad „być użytecznym”, co ma odniesienia także do świata natury. Prelegent przypomniał także, że jednym z głównych przesłań encykliki jest postulat nawrócenia ekologicznego.

Pierwsza sesja konferencji została poświęcona aspektom teoretycznym, a w jej ramach wygłoszono pięć wykładów. Pierwszy z nich zatytułowany „Antropocentryzm encykliki *Laudato Si*” zaprezentował ks. dr hab. Zbigniew Łepko, prof. UKSW. Wskazał, że kryzys ekologiczny jest kryzysem całej cywilizacji. Istnieje zatem potrzeba spojrzenia interdyscyplinarnego z perspektywy technicznej, przyrodniczej, społecznej i filozoficznej. Dokonał także podziału omawianego zjawiska. Antropocentryzm posiada szereg odmian. Mówić można o antropocentryzmie kosmologicznym, ontologicznym i teleologicznym. Wśród jego źródeł upatruje się judeochrześcijańską teologię stworzenia, zachodnioeuropejski styl myślenia oraz absolutyzację światopoglądu przyrodoznawczego. Nie można utożsamiać jednak antropocentryzmu z egoizmem człowieka. Etyka odpowiedzialności nie wymaga, by antropocentryzm odrzucić. Wręcz przeciwnie, ona go zakłada. Referat zakończył się optymistycznym akcentem. Człowiek jako podmiot moralności stanowi jedyną nadzieję na przezwycięzenie kryzysu cywilizacyjnego.

Ks. dr hab. Ryszard Sadowski wygłosił prelekcję „Kwestia społeczna w encyklice *Laudato Si*”. Prelegent ograniczył się do zagadnień wybranych. Wskazał na więź istniejącą pomiędzy ubogimi a kruchością planety. Wyzwaniem jest jeden kryzys społeczno-ekologiczny, a wszelkie rozwiązania pośrednie są nieskuteczne. Ludzie ubodzy (utrzymujący się z rolnictwa, leśnictwa czy rybactwa) są najbardziej uzależnieni od kondycji środowiska. Drugim aspektem omawianej kwestii jest kultura odrzucenia będąca efektem dominującej mentalność „użyj i wyrzuć”, która swoje odniesienie ma zarówno do człowieka, jak i do przyrody. Jej przejawami jest dyskryminacja ubogich w dostępie do obszarów o pięknie przyrodniczym, a drogę przezwyciężenia stanowi przemiana wewnętrzna człowieka i tworzenie

kultury komunii (oznacza ona całą wspólnotę życia teraz i w przyszłości). Istotnym wymiarem analizowanych problemów jest także nowy model postępu. Ma on wymiar moralny i oznacza konieczność poszanowania osoby i świata przyrody. Papież wskazuje także na konieczność nowego stylu życia. Obecnie dominują koncepcje redukcjonistyczne. Należy odrzucić indywidualizm i aktywizować działalność organizacji.

Trzeci referat „Idea zrównoważonego rozwoju w encyklice *Laudato Si*” został wygłoszony przez dra hab. Artura Pawłowskiego, prof. PL. Przywołał on na wstępie definicję. Zasada zrównoważonego rozwoju gwarantuje zaspokojenie potrzeb obecnych pokoleń, nie ograniczając możliwości zaspokojenia potrzeb przez przyszłe pokolenia. Jej fundamentem jest ład na płaszczyźnie ekologicznej, ekonomicznej i społecznej. W dokumencie zrównoważony rozwój jest wspomniany dziewiętnaście razy. Służy jemu solidarność pokoleń, zmiany mające na celu dobro wspólne, zróżnicowanie odpowiedzialności i globalizacja inkluzywna.

Dr hab. inż. Zbigniew Karaczun, prof. SGGW przedstawił referat „Kwestia klimatyczna w encyklice *Laudato Si*”. Podkreślił, że papież żywi głębokie zaufanie do nauki, która utrzymuje, że to człowiek jest sprawcą zmian. Klimat winien być chroniony. Skutki jego zmian są bardzo poważne i nierówno rozłożone, a ich ciężar przyjmują na siebie przede wszystkim społeczeństwa ubogie. Odpowiedzialność powinna spoczywać przede wszystkim na krajach bogatych. Chciwość ich obywateli jest bowiem istotnym źródłem problemu.

Ostatni wykład w ramach pierwszej sesji „Kwestie przyrodnicze w encyklice *Laudato Si*” wygłosiła dr hab. inż. Barbara Źarska, prof. SGGW. Wskazała, że papież dokonuje personifikacji bytów, co nadać ma im wyższą rangę. Człowiek potrzebuje środowiska, jest bowiem zbudowany z tych samych pierwiastków. Dokument zawiera w tym kontekście szereg wezwań. Popiera globalny ruch ekologiczny i ekologię integralną. Wzorem winno być funkcjonowanie naturalnych ekosystemów. Każda działalność winna być oceniana z perspektywy jej wpływu na różnorodność biologiczną.

W ramach drugiej sesji wygłoszone zostały trzy referaty, które podjęły szereg zagadnień o charakterze praktycznym. Dr inż. Marek Haliniak podjął temat „Znaczenie encykliki *Laudato Si'* dla kształtowania postaw ekologicznych z punktu widzenia zadań administracji publicznej”. Podkreślił, że wielokrotnie przywoływana przez Franciszka zasada dobra wspólnego winna być podstawową zasadą administracji publicznej. W sferze praktycznej oznacza ona odpowiedzialność za troskę o świat, prymat „być” nad „mieć” i prymat etyki nad techniką.

Małgorzata Mickiewicz (KPN) w swoim wystąpieniu podjęła temat „Działalność Kampinoskiego Parku Narodowego w świetle encykliki *Laudato Si'*”. Podkreśliła, że encyklika stanowi wsparcie i potwierdzenia dla dotychczasowej działalności Parku. Postulat ochrony bioróżnorodności jest realizowany przez długofalowy program ochrony przyrody, odtwarzanie siedlisk, reintrodukcję, ochronę krajobrazu i gospodarki ekstensywnej. Wezwanie do badań naukowych jest urzeczywistniane przez prowadzenie prac będących podstawą planowania i działań ochronnych. Park, udostępniając swoje zasoby, do których należą m.in. ośrodki edukacyjne i ścieżki dydaktyczne ponad milionowi osób rocznie, realizuje przypominaną przez Franciszka prawdę o powszechnym przeznaczeniu dóbr i konieczności edukacji.

Ostatni wykład „Inspiracje *Laudato Si'* do projektów z zakresu architektury krajobrazu miasta” został wygłoszony przez Kaspra Jakubowskiego (REFA). Przypomniał on stwierdzenie encykliki, że brak zieleni oraz przytłoczenie betonem i asfaltem są cechą charakterystyczną także znacznej ilości nowych dzielnic. W tym kontekście dokument stanowi też inspirację dla architektury krajobrazu, czyli sztuki tworzenia i ochrony piękna w otoczeniu ludzkich siedzib. Potrzeba ta jest tym bardziej aktualna, że następują nowe kierunki rozwoju miast. Stają się one naturalnym środowiskiem życia coraz większej grupy osób. Działania winny zmierzać do tworzenia miast przyjaznych dla mieszkańców. Służy temu choćby powstawanie parków i enklaw zieleni na terenach postindustrialnych. Prelekcja została ubogacona prezentacją szeregu udanych koncepcji z zakresu architektury krajobrazu.

Zwieńczeniem sympozjum była dyskusja panelowa, w której udział wzięli o. dr Stanisław Jaromi (REFA), dr Grzegorz Embros (UKSW), Leszek Drogosz (Biuro Infrastruktury m. st. Warszawy) i Weronika Pietraszyńska (HEAL). Paneliści podjęli szereg kwestii. Wśród nich na uwagę zasługuje podkreślenie, że encyklika stanowi istotną pomoc w działalności organizacji pozarządowych, którym bliskie jest zagadnienie wartości oraz w zarządzaniu społecznością lokalną. Wskazano, że integralne ujęcie staje się gwarancją braku lub mniejszej ilości konfliktów. Zauważono także, że po latach zainteresowania ekologią obecnie panuje sceptycyzm w odniesieniu do tych kwestii. Dotyka on zarówno polityków, jak i innych członków społeczeństwa.

Konferencja naukowa cieszyła się sporym zainteresowaniem. Świadczy to o doniosłości omawianej problematyki i trafnym wyborze tematu. Encyklika *Laudato Si'* może być zatem cennym źródłem inspiracji dla interdyscyplinarnej refleksji naukowej i codziennych postaw życiowych.